

สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช ๒๕๖๗ เพื่อประกอบการรับฟังความคิดเห็น

ชื่อกฎหมาย: พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช ๒๕๖๗

วันที่ประกาศใช้: วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2477

วัตถุประสงค์ของการมีกฎหมาย

เนื่องจากประเทศไทยต้องการปรับปรุงบริการไปรษณีย์ให้ได้มาตรฐานตามแบบอย่างของนานาประเทศ และต้องการดำเนินการเกี่ยวกับบริการไปรษณีย์ระหว่างประเทศเองทั้งหมด โดยประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาสากลไปรษณีย์ (Universal Postal Convention) จึงมีข้อผูกพันที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามอนุสัญญาดังกล่าว ได้แก่ การจัดทำให้มีบริการไปรษณีย์พื้นฐานโดยทั่วถึง (Universal Postal Services) การปฏิรูปโครงสร้างและบริการไปรษณีย์ การปรับปรุงกฎระเบียบบริการไปรษณีย์ระหว่างประเทศและกลไกต่าง ๆ ภายในประเทศ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามอนุสัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ของสหภาพสากลไปรษณีย์ ประกอบกับบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันและกันไม่ว่าในทางใด ๆ ดังนั้นจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช ๒๕๖๗ เพื่อนำมาใช้จัดการกิจการไปรษณีย์ภายในราชอาณาจักร แทนกฎหมายเดิม คือ พระราชกำหนดไปรษณีย์ รัตนโกสินทรศก 116

มาตรการสำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช ๒๕๖๗ ได้กำหนดกลไกอันเป็นมาตรการสำคัญเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

- อำนาจสิทธิขาดในการจัดการไปรษณีย์:** กำหนดให้รัฐบาลมีอำนาจสิทธิขาดในการจัดการไปรษณีย์ รวมถึงตั้งที่ทำการไปรษณีย์ภายในราชอาณาจักร ซึ่งรัฐบาลได้มอบหมายอำนาจดังกล่าวให้กรมไปรษณีย์โทรเลข (ปัจจุบันคือ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด) รวมถึงห้ามบุคคลที่ไม่ได้รับอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น ส่ง จัดให้ส่ง ผาก ส่งมอบให้แก่ผู้อื่นเพื่อให้ไปส่ง นำส่ง หรือดำเนินการอื่นเกี่ยวกับการนำส่งจดหมาย หรือไปรษณีย์บัตรโดยทางอื่นนอกจากทางไปรษณีย์ เว้นแต่เข้ายกเว้นตามที่กฎหมายกำหนด เช่น กรณีจดหมายหรือไปรษณีย์บัตรไม่เกิน ๓ ฉบับที่ฝากผู้เดินทาง โดยผู้รับฝากนั้นไม่ได้รับเงินเดือน ค่าจ้าง รางวัล หรือผลประโยชน์อย่างใด ๆ เป็นต้น
- การอนุญาตให้บุคคลทั่วไปตั้งที่ทำการไปรษณีย์:** อธิบดีกรมไปรษณีย์โทรเลข (ปัจจุบันเป็นอำนาจของคณะกรรมการกิจการไปรษณีย์ ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ. ๒๕๔๖) มีอำนาจอนุญาตให้บุคคลทั่วไปสามารถตั้งที่ทำการไปรษณีย์ เพื่อทำการส่ง นำส่ง หรือส่งมอบไปรษณีย์ภัณฑ์โดยทางอื่นนอกจากทางไปรษณีย์ หรือให้ผู้อื่นรวบรวมไปรษณีย์ภัณฑ์ เพื่อส่งโดยทางไปรษณีย์ หรือโดยทางที่ได้รับอนุญาตเป็นพิเศษ
- ไปรษณีย์กร และตราไปรษณีย์กร:** รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดอัตราไปรษณีย์กร และค่าธรรมเนียมอื่นในการส่งไปรษณีย์ภัณฑ์ทางไปรษณีย์ภายในราชอาณาจักร ตามความในพระราชบัญญัตินี้ หรือเกี่ยวแก่ไปรษณีย์ภัณฑ์

ต่างประเทศ ซึ่งมีบทกำหนดไว้ตามสัญญาสากลไปรษณีย์ และวางข้อบังคับกำหนดข้อสัญญาและเงื่อนไข ในการเรียกเก็บไปรษณียากรตามที่กำหนดไว้ นั้น และมีอำนาจจัดให้มีตราไปรษณียากรชนิดต่าง ๆ (แสตมป์)

4. **การรับและส่งไปรษณีย์ภัณฑ์:** ให้ถือว่าไปรษณีย์ภัณฑ์อยู่ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์ตั้งแต่วันที่ได้อัดลงในตู้ไปรษณีย์หรือได้มอบให้แก่เจ้าพนักงานประจำที่ทำการไปรษณีย์ จนถึงเวลาที่ได้อัดส่งถึงผู้รับ หรือส่งกลับคืนมายังผู้ฝาก หรือได้จัดการเป็นอย่างอื่น โดยผู้ฝากมีสิทธิที่จะถอนไปรษณีย์ภัณฑ์คืนจากที่ทำการไปรษณีย์ หรือเปลี่ยนชื่อหรือที่อยู่ หรือให้จัดการแก่ไปรษณีย์ภัณฑ์เป็นอย่างอื่นได้ตลอดเวลาที่ไปรษณีย์ภัณฑ์นั้นยังอยู่ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์
5. **ไปรษณีย์นิเทศ:** อธิบดีกรมไปรษณีย์โทรเลข (ปัจจุบันเป็นอำนาจของคณะกรรมการกิจการไปรษณีย์ ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พ.ศ. ๒๕๔๖) เป็นผู้ที่มีอำนาจจัดทำไปรษณีย์นิเทศขึ้น เป็นสมุดกฎ ข้อบังคับ คำสั่งหรือประกาศว่าด้วยการไปรษณีย์ทั่วไป อันพึงต้องปฏิบัติตามความในพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช ๒๔๗๗ หรือตามอนุสัญญาสากลไปรษณีย์ที่ว่าด้วยการให้บริการไปรษณีย์
6. **การลงทะเบียนและการประกัน:** ผู้ฝากอาจขอให้ลงทะเบียนหรือประกันไปรษณีย์ภัณฑ์ ณ ที่ทำการไปรษณีย์ได้ โดยบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในการที่ไปรษณีย์ภัณฑ์ลงทะเบียนสูญหายไป หรือไปรษณีย์ภัณฑ์รับประกันแตกหัก หรือสูญหายไป ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์ ยกเว้นกรณีเกิดเหตุสุดวิสัย หรือเกิดแต่สภาพแห่งไปรษณีย์ภัณฑ์นั้นเอง หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ฝาก หรือผู้รับ
7. **ไปรษณีย์ภัณฑ์ส่งไม่ได้:** กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติต่อไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ส่งไม่ได้ เช่น การกำหนดเวลาให้ที่ทำการไปรษณีย์ปลายทางเก็บรักษาไปรษณีย์ภัณฑ์ส่งไม่ได้พักไว้ ณ ที่ทำการไปรษณีย์นั้น การจัดให้มีการโฆษณาบัญชีไปรษณีย์ภัณฑ์ส่งไม่ได้และเมื่อได้พักไว้ ณ ที่ทำการไปรษณีย์ปลายทางครบกำหนดเวลาแล้ว ให้ส่งกลับไปยังที่ทำการไปรษณีย์ต้นทาง เพื่อคืนให้แก่ผู้ฝาก หรือให้ส่งตรงไปยังบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด เพื่อดำเนินการต่อไป เป็นต้น
8. **ไปรษณีย์ภัณฑ์ส่งทางเรือ:** นายเรือของเรือทุกลำที่จะออกจากท่าหรือที่แห่งหนึ่งภายในราชอาณาจักร ไปยังท่าหรือที่อีกแห่งหนึ่งภายในหรือนอกราชอาณาจักร จะต้องรับลงทะเบียนไปรษณีย์ที่เจ้าพนักงานคนใดคนหนึ่งนำมามอบให้เพื่อส่งไปกับเรือนั้นและต้องออกใบรับให้ และเมื่อถึงท่าหรือที่ต้องส่งถึงไปรษณีย์นั้นแล้ว ให้นำส่งโดยมิชักช้า พร้อมทั้งเจ้าของเรือทุกลำหรือตัวแทนต้องแจ้งวันและเวลาที่เรือจะออกหรือแจ้งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นหนังสือให้เจ้าพนักงานประจำที่ทำการไปรษณีย์ทราบในเวลาอันสมควร ทั้งนี้ไปรษณีย์ภัณฑ์ที่ได้เข้ามาถึงกรุงสยามจากประเทศใด ๆ หรือนอกราชอาณาจักร โดยยานพาหนะใด ๆ ต้องมอบให้แก่เจ้าพนักงานประจำที่ทำการไปรษณีย์ที่อยู่ใกล้ที่สุดทันที
9. **สิทธิพิเศษในการรับส่งไปรษณีย์:** เช่น บุคคล สัตว์ หรือยานพาหนะอย่างใด ๆ ที่รับส่งแต่เฉพาะไปรษณีย์นั้น จะได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียค่าผ่านทาง ห้ามมิให้ผู้ใดขัดขวาง หน่วงเหนี่ยว หรือกีดกันบุคคล สัตว์ หรือยานพาหนะอย่างใด ๆ ที่จะไปรับหรือใช้ให้ไปรับส่งไปรษณีย์ หรือที่กำลังรับส่งไปรษณีย์ เป็นต้น
10. **ธนาณัติ:** กรมไปรษณีย์โทรเลข (ปัจจุบันคือ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด) อาจจัดให้มีการรับส่งเงินทางธนาณัติ และอาจเรียกเก็บเงินค่าส่วนลด หรือค่าธรรมเนียมตามอัตราที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

11. การตรวจค้น จับกุม ฟ้องร้อง และบทลงโทษ:

- ความผิดของเจ้าพนักงานกรมไปรษณีย์โทรเลข (ปัจจุบันคือ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด) เช่น การดำเนินการล่าช้าในการนำส่ง หรือส่งมอบถึงไปรษณีย์ หรือไปรษณีย์ภัณฑ์หรือธนาณัติ หรือกระทำให้เกิดเสียหายแก่สิ่งเหล่านั้นโดยเจตนา การเปิดหรือยอมให้ผู้อื่นเปิดถึงไปรษณีย์ หรือไปรษณีย์ภัณฑ์ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์ หรือตั้งใจกัก หรือหน่วงเหนี่ยว หรือยอมให้ผู้อื่นกัก หรือหน่วงเหนี่ยวถึงไปรษณีย์ หรือไปรษณีย์ภัณฑ์ เจ้าพนักงานลงเครื่องหมายของราชการบนถึงไปรษณีย์ หรือไปรษณีย์ภัณฑ์ผิด โดยเจตนาทุจริต เปลี่ยนแปลง ขูดลบ หรือทำให้เครื่องหมายของราชการบนถึงไปรษณีย์ หรือไปรษณีย์ภัณฑ์สูญหาย โดยเจตนาทุจริต เป็นต้น

- ความผิดอื่น เช่น การเอาไฟเผา หรือเอาไม้ขีดไฟใส่ในตู้ไปรษณีย์ หรือเอาวัตถุระเบิดใส่ใน หรือที่ตู้ไปรษณีย์ หรือวัตถุที่นำเป็นอันตรายสิ่งโสโครก สิ่งมีพิษหรือของน้ำอย่างใด ๆ เทหรือใส่ใน หรือที่ตู้ไปรษณีย์ หรือทำให้เสียหายแก่ตู้ไปรษณีย์ การปิดกระดาดแข็งความ ปิดประกาศ หรือคำแจ้งความ หรือปิดบัญชี ป้าย หรือสิ่งใด ๆ หรือกระทำการใด ๆ ให้เป็นอัน หรือให้เสียหายแก่ที่ทำการไปรษณีย์หรือตู้ไปรษณีย์ เป็นต้น

- การตรวจค้นจับกุมและฟ้องร้อง เช่น เจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบอำนาจตรวจค้นจับกุม ผู้ฝ่าฝืน หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือหน่วงเหนี่ยว ไว้ได้เป็นเวลาอันสมควรเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ เจ้าพนักงานไปรษณีย์มีอำนาจเปรียบเทียบเพื่อเรียกปรับ หรือเพื่อริบทรัพย์อันผิดต่อพระราชบัญญัตินี้ โดยกระทำความตกลงและวางเงื่อนไขอย่างใดก็ได้ สุดแล้วแต่จะเห็นสมควร เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าประชาชนจะได้รับจากการมีกฎหมาย

การมีพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช ๒๔๗๗ ช่วยให้ประชาชนได้รับการให้บริการเกี่ยวกับการรับ รวบรวม ส่ง จ่าย และส่งมอบไปรษณีย์ภัณฑ์ อย่างทั่วถึง สะดวก รวดเร็ว และประชาชนทุกคนสามารถใช้บริการได้อย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ในราคาที่สามารถจ่ายได้และเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิในความเป็นส่วนตัวและเสรีภาพในการสื่อสารของบุคคลโดยทางไปรษณีย์อันเป็นบริการไปรษณีย์พื้นฐานโดยทั่วถึง (Universal Postal Services)

ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย / สถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย

พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช ๒๔๗๗ มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย ดังนี้

1. เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้มีการบังคับใช้มาเป็นเวลากว่า 90 ปี จึงเป็นกฎหมายล้าสมัยที่ไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน
2. ถ้อยคำและหน่วยงานที่กำหนดไว้ในกฎหมายไม่สอดคล้องกับปัจจุบัน เช่นกรมไปรษณีย์โทรเลข ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด, อธิบดี ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น คณะกรรมการกิจการไปรษณีย์ และเช็คไปรษณีย์ ปัจจุบัน ยกเลิกการให้บริการ เป็นต้น
3. ปัจจุบันการให้บริการไปรษณีย์ได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการ เช่น บริการตู้รับฝากไปรษณีย์อัตโนมัติ เครื่องบริการนำจ่าย เครื่องให้บริการรับฝากและนำจ่ายอัตโนมัติในเครื่องเดียวกัน บริการธนาณัติออนไลน์ เป็นต้น แต่ในกฎหมายไม่ได้กำหนดให้ครอบคลุมถึงการให้บริการดังกล่าว

4. กฎหมายฉบับนี้มุ่งเน้นโทษทางอาญาในลักษณะโทษปรับหรือจำคุก ในขณะที่กฎหมายสมัยใหม่หลายฉบับมุ่งเน้นโทษทางปกครอง และโทษปรับเป็นพินัย
5. กฎหมายฉบับนี้มีขอบเขตครอบคลุมถึงการกำกับดูแลพัสดุภัณฑ์น้ำหนักเบานอกเหนือจากจดหมาย แต่เนื่องจากกฎหมายถูกนำมาใช้กำกับดูแลเฉพาะผู้ให้บริการ คือ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด จึงไม่มีการออกหลักเกณฑ์เพื่อกำกับดูแลผู้ให้บริการขนส่งพัสดุภัณฑ์รายอื่น ทำให้ผู้บริโภคที่ใช้บริการขนส่งพัสดุภัณฑ์น้ำหนักเบาไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพอ
6. การให้บริการไปรษณีย์พื้นฐานโดยทั่วถึง (Universal Postal Services) ในพื้นที่ห่างไกล เป็นภาระอย่างมากแก่ผู้มีหน้าที่ให้บริการดังกล่าว คือ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด เนื่องจากมีต้นทุนสูง แต่ถูกกำหนดให้มีการควบคุมการคิดค่าบริการให้อยู่ในระดับที่ประชาชนทุกกลุ่มสามารถใช้บริการได้อย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ทั่วประเทศและเท่าเทียมกัน

ทั้งนี้ตั้งแต่ปี 2543 จนถึงปัจจุบัน มีการดำเนินคดีระหว่างบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด กับผู้ใช้บริการจำนวน 13 คดี แบ่งเป็นคดีในศาลยุติธรรม จำนวน 8 คดี และศาลปกครอง จำนวน 5 คดี (การดำเนินคดีที่ศาลปกครองเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติไปรษณีย์ พุทธศักราช 2477 ซึ่งศาลปกครองพิพากษาให้ชดใช้เงิน 2 คดี และยกฟ้อง 3 คดี)